

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

6 Vtrum in iuuenibus, & in ebriosis abundet spes.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

actum, aut praesens futuro, aut id quod est ei, quod erit: sic enim cognoscere rationis proprium est: sed simplici praesentatione simul offertur, ut quoddam factibile, aut quoddam imminens, ita quod simul extrema quasi confunduntur oblata. Intellectus enim natus est adunata diuina, & e contra perfecte: vis autem sensitiua interior riuus quidam nobilis intellectus, nata est etiam distincta quasi unire, simplici tamen indistinctione: propter quod animalia non percipiunt sensu futura, neque possibilia, nisi quae imminet nunc, quasi perceptio eorum non tam se extendat ad futurum, quam ad quoddam praesens confusum, simili modo quo apud Grammaticos tempus praesens ponitur. Et sic simul saluatur litera, quod animalia non cognoscunt futura: quia non apprehendunt ipsa, ut quia erunt, aut non erunt, quod est proprie cognoscere futura. Et quia etiam ipsa esse futura non apprehendunt nisi imminetia, quod est apprehendere intentionem futuri sub quodam praesenti confuso, & sustinetur quod animalia mouentur ab obiecto proprio, scilicet futuro apprehenso ad timendum, sperandum &c. Apprehendere enim sic intentionem futuri, sufficit ad haec, quod si alicuius satis, meliori innitatur rationi.

passionibus concupiscibilis: sed desperatio contrariatur ei solum secundum contrarietatem accessus & recessus.

AD SECVNDVM dicendum, quod desperatio non respicit malum sub ratione mali: sed per accidens quandoque respicit malum, in quantum facit impossibilitatem adipiscendi: potest autem esse desperatio ex solo super excessu boni.

AD TERTIVM dicendum, quod desperatio non importat solam priuationem spei, sed importat quandam recessum a re desiderata propter aestimatum impossibilitatem adipiscendi, unde desperatio presupponit desiderium, sicut & spes: de eo enim quod sub desiderio nostro non cadit, neque spem, neque desperationem habemus: & propter hoc etiam utrumque eorum est de bono, quod sub desiderio cadit.

ARTICVLVS V.

Utrum causa spei sit experientia.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur, quod experientia non sit causa spei. Experientia enim ad uim cognitiuam pertinet. unde Philosophus dicit 10 2. * Ethicor. quod uirtus intellectualis indiget experimento & tempore: spes autem non est in uim cognitiua, sed in appetitiua, ut dictum est: ergo experientia non est causa spei.

¶ 2 Praet. Philosophus dicit in 2. Rhet. quod senes sunt difficilius spei propter experientiam. ex quo videtur quod experientia sit causa defectus spei, sed non est idem causa oppositorum: ergo experientia non est causa spei.

¶ 3 Praet. Philosophus dicit in 2. de calo, quod de omnibus enuntiare aliquid, & nihil praetermittere, quandoque est signum stultitiae: sed quod homo tenet omnia, ad magnitudinem spei pertinere uidetur: stultitia autem prouenit ex inexperientia: ergo inexperientia uidetur esse magis causa quam experientia.

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit in 3. * Ethicor. quod aliqui sunt bonae spei propter multoties, & multos uicisse, quod ad experientiam pertinet. ergo experientia est causa spei.

RESPON. Dicendum, quod, sicut supra dictum est, spei obiectum est bonum futurum arduum possibile adipisci. Potest ergo aliquid esse causa spei, uel quia facit homini aliquid esse possibile, uel quia facit eum existimare aliquid esse possibile. Primo modo est causa spei omne illud, quod auget potestatem hominis, sicut diuitiae & fortitudo, & inter caetera etiam experientia: nam per experientiam homo acquirit facultatem aliquid de facili facienda, & ex hoc sequitur spes. unde Vegetius dicit in lib. de re militari. Nemo facere metuit, quod se bene didicisse confidit. Alio modo est

causa spei omne illud, quod facit alicui existimationem, quod aliquid sit sibi possibile: & hoc modo & doctrina, & persuasio qualibet potest esse causa spei: & sic etiam experientia est causa spei, in quantum scilicet per experientiam fit homini existimatio, quod aliquid sit sibi possibile, quod impossibile ante experientiam reputabat. Sed per hunc modum experientia potest esse causa defectus spei, quia sicut per experientiam fit homini existimatio, quod aliquid sibi sit possibile, quod reputabat impossibile: ita e contrario per experientiam fit homini existimatio, quod aliquid non sit sibi possibile, quod possibile existimabat. Sic ergo experientia est causa spei duobus modis: causa autem defectus spei uno modo, & propter hoc magis dicere possumus eam esse causam spei.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod experientia in operabilibus non solum causat scientiam, sed etiam causat quandam habitum propter consuetudinem, quod facit operationem faciliorem, sed & ipsa uirtus intellectualis facit ad potestatem facile operandi: demonstrat etiam aliquid esse possibile, & sic causat spem.

AD SECVNDVM dicendum, quod in senibus est defectus spei propter experientiam, in quantum experientia facit existimationem impossibilis. Unde ibidem subditur, quod eis multa euenerunt in deterius.

AD TERTIVM dicendum, quod stultitia & inexperientia possunt esse causa spei quasi per accidens, remouendo scientiam, propter quam uere existimatur aliquid esse non possibile: unde ea ratione inexperientia est causa spei, qua experientia est causa defectus spei.

ARTICVLVS VI.

Utrum in iuuenibus & in ebriosis abundet spes.

AD SEXTVM sic proceditur. Utrum iuuentus & ebrietas non sint causa spei. Spes enim importat quandam certitudinem & firmitatem. Unde ad Hebr. 5. Spes comparatur ancorae, sed iuuenes & ebrii deficiunt a firmitate: habent enim animum de facili mutabilem. ergo iuuentus & ebrietas non est causa spei.

¶ 2 Praet. Ea quae augent potestatem, maxime sunt causa spei, ut supra dictum est: sed iuuentus & ebrietas quaedam infirmitatem habent adiuuantem, ergo non sunt causa spei.

¶ 3 Praet. Experientia est causa spei, ut dictum est, sed iuuenibus experientia deficit. ergo iuuentus non est causa spei.

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit in 3. Ethicor. quod inebriati sunt bene sperantes, & in 2. Rhet. dicitur, quod iuuenes sunt bonae spei.

RESPON. Dicendum, quod iuuentus est causa spei propter tria, ut Philosophus dicit in 2. Rhet. * & haec tria possunt accipi secundum tres condiciones boni, quod est obiectum spei, quod est futurum, & arduum, & possibile, ut dictum est. Iuuenes enim multum habent de futuro, & parum de praeterito: & ideo, quia memoria est praeteriti, spes autem futuri, parum habent de memoria, sed multum uiuunt in spe. Iuuenes etiam propter caliditatem naturae habent multos spiritus, & ita in eis cor ampliat: ex amplitudine autem cordis est, quod aliquis ad ardua tendat: & ideo iuuenes sunt animosissimi, & bonae spei. Similiter etiam illi qui non sunt passim repulsi, nec experti impedimenta in suis conatibus, de facili reputant aliquid sibi possibile: unde & iuuenes propter inexperientiam impedimentorum & defectuum, de facili reputant aliquid sibi possibile, & ideo sunt bonae spei. Duo etiam istorum sunt in ebriosis. scilicet caliditas, & multiplicatio spirituum propter uinum. Et iterum inconsideratio periculorum, uel defectuum. Et propter eandem rationem sunt omnes stulti, & deliberatione non utentes, omnia tentant, & sunt bonae spei.

Inf. q. 42. ar. 5. ad 1. & q. 45. ar. 3. cor.
in prin. 2. li. Ethic.
Ar. 1. huius q. 6. ad 1. circa med. to. 6.
tex. 34. to. 2.
c. 8. iter fin. & me. to. 5. ar. 1. huius q.

Supra q. ar. 4. ad inf. q. 63. 4. ad 3. 3. q. 7. cor. 8. ar. 6. ad ver. q. 4. 3. cor. Lib. 4. q. 10. 5. q. 3. ad 2. q. 33. ar. Glo. in p. ar. 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ in iuuenibus, & A in ebris licet non sit firmitas secundum rei ueritatē, est tamen in eis secundum eorum æstimationem; reputant enim se firmiter assecuturos illud quod sperant. Et similiter dicendum ad secundum, quod iuuenes & ebris habent quidem infirmitatem secundum rei ueritatem, sed secundum eorū existimationē hēnt potestatem, quia suos defectus non cognoscunt.

AD III. Dicendum, quod nō solū experientia, sed et̄ inexperientia est quodāmodo cā spei, ut dictū est. *

ARTICVLVS VII.

Vtrum spes sit causa amoris.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Vñ, quod spes non sit cā amoris, quia secundum Aug. 14. de Ciui. Dei. * Prima affectionum animæ est amor, sed spes est quædam affectio animæ. amor ergo præcedit spem. non ergo spes causat amorem.

¶ 2 Præt. Desiderium præcedit spem: sed desiderium causatur ex amore, ut dictum est. ¶ ergo etiam spes sequitur amorem. non ergo causat ipsum.

¶ 3 Præt. Spes causat delectationem, ut supra dictum est. * sed delectatio non est nisi de amato. ergo amor præcedit spem.

SED CONTRA est, qđ dñs Matth. 1. super Illud, Abraham genuit Isaac. Isaac autē genuit Iacob: dicit glo. ¶ id est, fides spem, spes charitatem, charitas autem est amor. ergo amor causatur a spe.

RESPON. Dicendum, q̄ spes duo respicere potest. Respicit enim sicut obiectum, bonum speratum: sed quia bonum speratum est arduum possibile, aliquādo autem fit aliquod arduum possibile nobis, nō p̄ nos, sed per alios, ideo spes etiam respicit illud, per quod fit nobis aliquid possibile. Inquantū igit spes respicit bonum speratum, spes ex amore causat, non enim est spes nisi de bono desiderato & amato. inquantū uero spes respicit illud, per quem fit aliquid nobis possibile, sic amor causatur ex spe, & non eod̄ uerso. Ex hoc enim, quod per aliquem speramus nobis posse prouenire bona, mouemur in ipsum sicut in bonum nostrum, & sic incipimus ipsum amare. Ex hoc autem quod amamus aliquem, nō speramus de eo nisi per accidens, inquantum. sc̄. credimus nos reamari ab ipso. un̄ amari ab aliquo facit nos sperare de eo, sed amor eius causatur ex spe, quam de eo habemus. Et per hęc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum spes conferat ad operationem, uel magis impediatur.

AD OCTAVVM sic proceditur. Vñ, q̄ spes non adiuuat operatiōem, sed magis impediatur. Ad spem enim securitas pertinet, sed securitas parit negligentiam, quę impedit operationem. ergo spes impedit operationem.

¶ 2 Præt. Tristitia impedit operationem, ut supra dictum est. ¶ sed spes quandoque causat tristitiā, dicitur enim prouerbiorū decimo quarto. Spes quę differtur, affligit animam. ergo spes impedit operationem.

¶ 3 Præt. Desperatio contrariatur spei, ut dictū est, * sed desperatio maxime in rebus bellicis adiuuat operationē, dicitur enim 2. Reg. 12. quod periculosa res est desperatio. ergo spes facit contrarium effectum, impediendo scilicet operationem.

SED CONTRA est, quod dicitur 1. ad. Corinthi. 9.

Quod qui arat, debet arare in spe fructus percipiendi, & eadem ratio est in omnibus aliis.

RESPON. Dicendum, q̄ spes per se habet quod adiuuet operationem intendēdo ipsam, & hoc ex duobus. Primo, quidem ex ratione sui obiecti, quod est bonum arduum possibile. existimatio enim ardui excitat attentionem, existimatio uerō possibilis non retardat conatum, unde sequitur quod hō intēte operetur propter spem. Secundo uero ex ratione sui effectus, spes enim, ut supra dictum est, * causat delectationem, quę adiuuat operationem, ut supra dictū est: unde spes operationem adiuuat.

q. 32. artic. 3. ad 2. & q. 33. ar. 4. & q. 35. ar. 3.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ spes respicit bonū consequendum, securitas autem respicit malum uitandum, unde securitas magis uidetur opponi timori, quā ad spem pertinere, & tamen securitas non causat negligentiam, nisi inquantum diminuit existimationem ardui, in quo etiam diminuitur ratio spei. Illa enim in quibus homo nullum impedimentum timet, quasi iam non reputantur ardua.

AD SECUNDVM dicendum, quod spes per se causat delectationem, sed per accidens est, ut causet tristitiam, ut supra dictum est. *

AD TERTIVM dicendum, quod desperatio in bello fit periculosa propter aliquam spem adiunctam. Illi enim qui desperant de fuga, debilitantur in fugiēdo, sed sperant mortem suam uindicare, & ideo ex hac spe acrius pugnant, unde periculosi hostibus fiunt.

q. 32. ar. 3. ad 2.

QVAESTIO XLI.

De timore secundum se, in quatuor articulos diuisa.

¶ Super quatuor quadragesimam primam am.

Onsequenter considerandum est primò de timore, & scđo de audacia.

Circa timorē cōsideranda sunt quatuor. Primò, De ipso timore. Secundo, De obiecto eius. Tertio, De causa ipsius. Quarto, De effectu.

D CIRCA primum quæruntur quatuor.

¶ Primò, Vtrum timor sit passio animæ.

¶ Secundo, Vtrū sit sp̄alis passio.

¶ Tertio, Vtrū sit aliquis timor naturalis.

¶ Quarto, de speciebus timoris.

ARTICVLVS I.

Vtrum timor sit passio animæ.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, q̄ timor non sit passio animæ. Dicit. n. Dama. in li. 3. * quod timor est virtus secundum sytolen, id est, contradictiōnē essentiaē desideratiua, sed nulla uirtus est passio, ut probat in secūdo Eth. ¶ ergo timor nō ē passio. ¶ 2 Præt. Omnis passio ē effectus ex præsentiā agētis pueniens, sed timor nō est de aliquo præsenti, sed de futuro, ut Dam. * dicit in 2. lib. ergo timor non est passio.

IN tota q. 41. nihil mihi occurrit scribendum, nisi quod aduertat, admirationē ab Arist. in 1. Rhe. poni concupiscentiā, a Dam. uerō timorē, aut quia communius ea usus est Arist. iste uerō specialiter, ut ē respectu difficilis mali, aut quia utraq; passio in admiratione clauditur, scilicet concupiscentia & timor, & ratione illius delectat, rōne illius non. Et quoniam experimur admirantes nos delectari, ut superius dictum est, admiratio magis concupiscentia, quā timoris habet, uidetur tamen aliquid timoris tempore habere, dum timet malum difficultatis, ut in responsione ad quartum, uel potius iudicii, ut in responsione ad ultimum dicitur. utrunque enim malum præsto est admiranti, laboris scilicet & erroris, sed hoc communius uidetur.

Inf. ar. 3. co.

Cap. 23. συστολη κατὰ δύναμιν

Cap. 5. to. 5. Ca. 12 in fin.

¶ Super